

**GREV YASAKLARI VE TEMEL HİZMET KAVRAMI
(Karar İncelemesi)**

Arş.Gör. Mahmut KABAKCI
İTÜ İşletme Fakültesi

T.C. YARGITAY 9. HUKUK DAİRESİ

Esas No : 2002/23171
Karar No : 2002/20586
Karar Tarihi : 05.12.2002

Karar Özeti : Grev ve Lokavt Yasağı

2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu'nun 29. maddesinde, grev ve lokavt yasağı kapsamında olan işler, tek tek ve sınırlı olarak sayılmıştır. Kanalizasyon işi ise sayılanlar içinde yer almamaktadır. Bu durumda kanalizasyon sistemine bağlı olan atık su arıtma tesisindeki işin grev ve lokavt yasağı kapsamında olduğu söylenemez.

YARGITAY KARARI

1. Dosyadaki yazılara, toplanan delillerle kararın dayandığı kanuni gerektirici sebeplere göre, davacıların temyiz itirazlarının reddine;

2. Davalının temyizine gelince; Taraflar arasındaki uyuşmazlık ... Atık Su Arıtma Tesisi işyerinde yapılan işin grev lokavt yasağı kapsamında bulunan işlerden olup olmadığı noktasında toplanmaktadır. Mahkemece ... Atık Su Arıtma Tesisinde yapılan işin halkın sağlığını yakından ilgilendirdiği ve dolaylı olarak su ile ilgili olduğundan, grev ve lokavt yasağı kapsamında olduğunun tespitine karar verilmiş ise de, 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu'nun 29. maddesinde söz konusu yasak kapsamında olan işler tek tek ve sınırlı olarak sayılmıştır. Kanalizasyon işi ise sayılan arasında yer almamaktadır. Bu durumda kanalizasyon sistemine bağlı olan atık su arıtma tesisindeki işin grev ve lokavt yasağı kapsamında olduğu söylenemez. Dolayısıyla mahkeme davalı sendikanın toplu iş sözleşmesi görüşmelerini, prosedüre uygun yürütüldüğünü dikkate alarak,

davanın reddi gerekirken, yanlış değerlendirme ile yazılı şekilde davanın kısmen kabulüne karar verilmesi hatalı olup bozmayı gerektirmiştir.

Sonuç : *Temyiz olunan kararın yukarıda yazılı sebepten BOZULMASINA, peşin alınan temyiz harcının istek halinde ilgiliye iadesine, 05.12.2002 gününde oyçokluğu ile karar verildi.*

Karşı Oy : *2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu'nun 29. maddesinin 3. fıkrasında, "su işlerinde", grev yasağının bulunduğu belirtilmektedir. Grev kararı alınan ... Arıtma Su Tesisinin grev yasağı kapsamına girip girmeyeceği yönünde taraflar arasında uyuşmazlık bulunmaktadır. Mahkeme, arıtma su tesisinin, halk sağlığını yakından ilgilendirdiği gibi dolaylı yoldan su ile ilgili olmakla, 2822 Sayılı Yasanın 29/3. maddesi uyarınca grev yasağında bulunduğu yönüne gitmiştir.*

Arıtma tesislerinin atık su ile ilgili işlemler yaptığı da bilinmektedir. İlgili yasa maddesi genel hatlarıyla su işlerinde grev yasağının bulunduğunu belirtmiş olup, yapılan su işinin içme veya sulama suyu üretimi, tasfiyesi ve dağıtım olacağını belirtmemiş ve bütün olarak her türlü su işinin yasak kapsamında olduğunu kabul etmiştir.

Dosyadaki bilgi belgeler arıtma tesisinde ne gibi işler yapıldığını açıklamaktan uzaktır. Eğer bu tesislerde atık suyun temizlenerek arazi sulamasına tahsisi gibi işler yapılmakta ise, yapılan iş kanalizasyon işi olmayıp kirli-ham suyun arıtıp, tasfiyesi ve temizlemesi olduğu ve dolayısıyla yapılan tüm işlemlerin su işi olduğunun kabulü gerekir. Bu nedenle bu yönlerin mahkemece araştırılması ve tesisin özelliklerinin tespitinden sonra bir sonuca gidilmesi gerekirdi. Yapılan işlerin kanalizasyon veya atık sudan faydalanma işlemi olduğunun araştırılması yönünden kararın bozulması gerektiği düşüncesindeyim¹. Üye

KARARIN İNCELENMESİ

I. Giriş

Yargıtay'ın 2002 tarihli bu kararı, benzer bir olaya ilişkin 1990 yılında verdiği diğer bir karar² ile uyumludur. Bir farkla ki yeni kararında, karşı oy yazısı vardır. Gerçekten bu kararın ve özellikle de karşı oy yazısında ortaya konulan noktanın tartışılması, grev hakkı ve grevin yasaklanabileceği temel hizmetler çerçevesinde grev yasağı olarak su işlerinin kapsamının belirlenmesi bakımından yararlı

¹ Karar Çimento İşveren Dergisi, Mart 2003, C.17, S.2, s.43-44'de yayınlanmıştır.

² Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 21.12.1990, E.1990/14029, K.1990/14208; İş Hukuku Dergisi, Ocak-Mart 1991, C.1, S.1, s.153.

olacaktır. Çünkü 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanununda, grevin yasak olduğu işlerin sınırlı sayıda belirlendiği 29. maddede sadece su işlerinden bahsedilmiş, hangi alanlardaki su işlerinin ve bunların da hangi aşamalarının yasağın kapsamında olduğu açık biçimde ortaya konulmamıştır.

İş Hukukunun ortaya çıkışında temel etken olan işçi ve işveren tarafları arasındaki menfaat karşıtlığının dengelenerek, işçinin korunması amacının sağlanmasında en etkin araç, toplu iş sözleşmesi özerkliği düzenidir³. Bu düzenin sağlıklı biçimde kurulabilmesinde sendika/koalisyon ve toplu pazarlık hakları ile birlikte olmazsa olmaz unsuru, işçilerin grev hakkıdır⁴. Bu derecede bir öneme sahip olan grev hakkının, içeriği net bir biçimde belirli olmayan sınırlamalara tabi tutulması, gerçek anlamda toplu iş sözleşmesi özerkliği düzeninden söz etmeye engel olur. Bu inceleme ile, su işleri özelinde grevin yasaklanabileceği temel hizmetler üzerinde durulacaktır.

İncelemeye başlamadan önce bir noktanın altını çizmek gerekir. Toplu Pazarlık Hukukunda grev ve lokavtın, işçi ve işveren tarafların karşıt araçlarını ifade etmesi ve aynı yönde olarak da 2822 sayılı Kanunda grev ve lokavta ilişkin hükümlerin birçoğunun birbirine paralel olarak düzenlenmiş olmasına rağmen, yasaklar da hem grev hem de lokavt yönünden düzenlenmiştir, 29 ve 30. maddedeki yasakları kısaca "grev yasakları" olarak ifade edeceğiz. 2822 sayılı Kanun sisteminde lokavt, karar verilmesi grev kararının alınmış olması şartına bağlı bir hak olduğundan, bir uyuşmazlığa ilişkin grev kararının alınmadığı halde lokavt kararı alınıp uygulanabilmesi mümkün değildir. Çünkü grev bakımından 29 ve 30. maddedeki sürekli yasaklar, diğer grev ve lokavt engellerinden farklı olarak kapsamındaki işlere ilişkin uyuşmazlıklarda karar alınmasına dahi engeldir.

II. Konu Hakkındaki Görüşler

Karar konusu uyuşmazlık, bir atık su arıtma tesisi işyerinde yapılan işin grev yasağı kapsamında olup olmadığıdır. Yerel mahkeme atık su arıtma tesisinde yapılan işin, halkın sağlığını yakından ilgilendirdiği ve diğer yandan bu işin dolaylı da olsa su ile ilgili olduğu gerekçeleri ile grev yasağı kapsamında olduğu görüşündedir.

Dokuzuncu Hukuk Dairesi ise, Kanunun 29. maddesinde yasak kapsamındaki işlerin tek tek ve sınırlı olarak sayıldığı ve kanalizasyon işinin sayılanlar arasın-

³ Devrim ULUCAN, Toplu İş Sözleşmesi Özerkliği ve Hukuki Niteliği, İstanbul 1981, s.3 vd.; Melda SUR, Toplu İş Sözleşmesi Özerkliği ve Teşmil, Ankara 1991, s.44 vd.; Alpaslan İŞIKLI, Toplu İş Sözleşmeleri ve Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri, Ankara 1967, s.6-7.

⁴ Grevin sendika ve toplu pazarlık hakları ile olan ilişkisi hakkında bkz. Ünal NARMANLIOĞLU, Grev, Ankara 1990, s.14 vd.

da yer almadığı gerekçesiyle kanalizasyon sistemine bağlı olan atık su arıtma tesisi-
sindeki işin grev yasağı kapsamında olmadığı görüşü ile yerel mahkemenin kararını
bozmuştur. Yüksek Mahkeme 1990 yılında verdiği kararında, konuyu daha ayrıntılı
tartışmıştır. Bu kararda yukarıda belirtilen gerekçeden başka, kanalizasyon işinin
su işinden farklı nitelikte olması nedeniyle bunun su işi olarak kabulünün mümkün
olmadığı; diğer yandan kanalizasyon işi temizlik işi olarak kabul edilse dahi, temiz-
lik işlerinin 2822 sayılı Kanunda 27.5.1988 tarihli ve 3451 sayılı Kanunla yasak
kapsamından çıkarılması nedeniyle, gene yasak kapsamında olmadığı gerekçele-
rine de dayanılmıştır.

İnceleme konusu karara yazılan karşı oy yazısında ise, konu farklı bir yönü
ile ele alınmıştır. Karşı oy yazısını yazan üye, grev ve lokavt yasağına ilişkin kanun
hükmünde genel olarak su işlerinden söz edildiği ve yapılan su işinin içme veya
sulama suyu üretimi, tasfiyesi veya dağıtımı olması gerektiği belirtilmediğinden
dolayı, her türlü su işinin yasak kapsamında olduğu görüşündedir. Üye böyle bir
genellemeden sonra, dosya kapsamından ilgili tesiste ne gibi işlerin yapıldığının
belli olmadığı, gerçekten burada atık suyun temizlenerek arazi sulamasına tahsisi
gibi bir iş yapıldığı ihtimalde yapılan iş kanalizasyon işi olmayıp, kirli-ham suyun
arıtılıp, tasfiyesi ve temizlenmesi olduğu, bu çerçevede yapılan tüm işlemlerin su
iş olarak kabul edilmesi gerektiği ve belirtilen nedenle yerel mahkeme ilgili tesisin
özelliklerini araştırıp, yapılan işin kanalizasyon veya atık sudan faydalanma işlemi
olup olmadığını tespit etmediği için, kararın bozulması gerektiğini ifade etmiştir.

III. Konunun Hukuki Açından Değerlendirilmesi

A. Grev Hakkının Anlamı

İş ilişkisinin temel unsuru işçinin işverene bağımlılığı, onun bireysel iş ilişki-
si bazında işverene karşı zayıf bir konumda olmasına neden olmaktadır. İşçinin
işverene karşı pazarlık gücü çok sınırlı olduğundan, aralarındaki ilişki mevzuatın
asgari normlar getiren hükümleri çerçevesinde şekillenir. Bu şartları kabul etmek
istemeyen işçinin gideceği yol, iş sözleşmesini feshedip yeni bir iş bulmaktır. İşte
bu olumsuz durum, tarihsel süreç içinde önceleri hukuka aykırı birer fiili olgu
olarak ortaya çıkan, ancak zamanla Anayasal hak haline evrilen bir takım kolektif
haklar ile giderilmeye çalışılmıştır⁵. İşçilerin toplu halde hareket etmeleri temeline
dayanan bu kolektif haklar, yürürlükteki hukuk düzenince gerçek anlamlarıyla
tanındıkları takdirde, çalışma şartlarının belirlenmesinde işçileri, işveren tarafı ile
eşit bir konuma getirir. Açıkçası bu haklar ile işçiler, işverene karşı bir pazarlık
gücü kazanırlar.

⁵ ULUCAN, Özerklik, s.3 vd.; NARMANLIOĞLU, Grev, s.20 vd.; Murteza AYDEMİR, Grev Hakkının
Niteliği ve Uluslararası Belgelerdeki Yeri, Prof. Dr. Kemal OĞUZMAN'a Armağan, Ankara 1997,
s.269-272.

Sendikalarda örgütlenen işçiler, işveren tarafı ile pazarlık yürütüp toplu iş sözleşmesi imzalamak suretiyle, çalışma şartlarının kendi lehlerine düzenlenmesini sağlarlar. Toplu pazarlıkta anlaşmazlık ortaya çıktığı takdirde, işçi tarafının işveren tarafını anlaşma konusunda zorlayabildikleri kurum ise, grevdir. Günümüzde işçilerin bu üç kolektif hakkı (koalisyon/sendika hakkı, toplu iş sözleşmesi hakkı ve grev hakkı), toplu iş sözleşmesi özerkliği düzeni çerçevesinde hemen hemen bütün ülkelerde hukuki yönden güvence altına alınmıştır⁶.

Grev, toplu iş sözleşmesi özerkliği düzeni bağlamında değerlendirildiğinde, bunun bel kemiğini oluşturur. Grev olmadan, gerçek anlamda bir toplu pazarlık düzeninin varlığından söz edilemez. İşçilerin grev hakları olmaksızın yapılacak bir toplu iş sözleşmesinin, onların haklarını gerçek anlamıyla koruması mümkün değildir. Çünkü bu halde işçi tarafının, işveren karşısında pazarlık gücü olamaz. Çalışma şartları, işveren tarafının iradesinde şekillenir. Ancak günümüzde böyle bir sistem mevcut olmayıp, iş mücadelesinin yasaklandığı ülkelerde toplu iş sözleşmeleri, zorunlu tahkim kurulları tarafından oluşturulmaktadır⁷.

Grevin hukuki niteliği, onun amacında yatar. Denilebilir ki grev, klasik hukuki çözüm araçlarından farklı, kendine özgü bir çözüm aracıdır. İşçiler grev vasıtasıyla işveren taraf ile uyuşmazlığa düştükleri takdirde, ona anlaşma konusunda hukuki yönden meşru ekonomik bir zor uygularlar. Farklı amaçlarla başvurulabilirse de, meşruluğu iş ilişkilerinde ortaya çıkan uyuşmazlıklar için ve işverenlere karşı başvurulmuş olmasına bağlıdır. Bir çok ülkede meşruluğu dahi tartışmalı olan ve sınırlı hallerde başvurulmasına izin verilen lokavt⁸ ise, işverenin toplu pazarlıkta grevin karşıt aracını ifade eder.

İş sürecini durduran veya önemli ölçüde aksatan bu araçlar, genel olarak özel hukuk düzeni içinde hukuka aykırı eylemler olarak değerlendirilirler. Grev ve lokavtin hukuka uygun kabul edilmeleri için bazı özel koşullar ve hukuki dayanaklar aranır. Bir çok batı ülkesinde zaman içinde oluşan ve yargı organlarıncı benimsenip yaşama geçirilen hukuka uygunluk ölçütleri ile uygulanan bu araçlar, ülkemizde değişik bir yol izlenerek çok ayrıntılı bir kanuni düzene bağlanmıştır⁹.

⁶ Eduard PICKER, Alman Hukukunda İş Mücadelesi Türleri ve Bunların Hukuka Uygunluğu, İş Hukuku Dergisi, Ekim-Aralık 1991, C.1, S.4, s.509 vd.

⁷ Nuri ÇELİK, İş Hukuku Dersleri, 15.Bası, İstanbul 2000, s.505; A. Can TUNCAY, Toplu İş Hukuku, İstanbul 1999, s.216; Murat DEMİRCİOĞLU/Tankut CENTEL, İş Hukuku, 8.Bası, İstanbul 2002, s.279 vd.

⁸ Melda SUR, Lokavtin Meşruluğu ve Sınırları - Fransız Hukuku Örneği, Münir EKONOMİ 60. Yaş Günü Armağanı, Ankara 1993, s.349-350; PICKER, s.510 vd.

⁹ Münir EKONOMİ, Türk Hukukunda İş Mücadelesinin Türleri ve Hukuka Uygunluğu, İş Hukuku Dergisi, Ekim-Aralık 1991, C.1, S.4, s.486-487; Devrim ULUCAN, İş Mücadelesinin Hizmet Akdine Etkisi, İş Hukuku Dergisi, Nisan-Haziran 1992, C.2, S.2, s.165-166.

B. Grev Hakkının Bazı İşlerde Yasaklanması

1. Grev Hakkının Sınırlanması

Sosyal hukuk devleti ilkesine uygun olarak Anayasamız, birbiri ardına maddelerde sendika, toplu iş sözleşmesi ve grev haklarını Anayasal güvence altına almış (m.51-53-54), grev hakkının kullanılmasını, toplu iş sözleşmesi özerkliği ilkesine uygun olarak, toplu pazarlık görüşmelerinde ortaya çıkacak uyuşmazlıklara özgülemiştir¹⁰. Anayasanın 54. maddesinde "Toplu iş sözleşmesinin yapılması sırasında, uyuşmazlık çıkması halinde işçiler grev hakkına sahiptirler. Bu hakkın kullanılmasının ve işverenin lokavta başvurmasının usul ve şartları ile kapsam ve istisnaları kanunla düzenlenir" esasını getirildikten sonra; aynı maddenin 4. fıkrasında "grev ve lokavtın yasaklanabileceği veya ertelenebileceği haller ve işyerleri kanunla düzenlenir" hükmüne yer verilmiştir. Bu maddede grev hakkı ayrıntılı biçimde ele alınmakta, aslında kanun ile düzenlenebilecek bazı konulara, Anayasa yapma tekniğine pek de uygun olmayarak yer verilmektedir¹¹.

Hak sahibi taraflar, grev ve lokavt ile karşı taraf bakımından iş ilişkisini ke-sintiye uğratarak onun ekonomik yönden zora düşmesini amaçlarlar¹². İlgili taraf böylelikle pazarlık gücünü kaybeder ve karşı tarafın şartlarını kabul eder veya en azından anlaşma konusunda daha ılımlı davranmak zorunda kalır. Açıkçası grevin ve lokavtın temeli, bu meşru araçlar ile karşı tarafa ekonomik yönden zarar verme, onu zor durumda bırakma amacına dayanır. Bazı hallerde ise, uyuşmazlığın ilgili olduğu işin niteliğinden kaynaklı olarak, taraflarını aşarak toplumun dar ya da geniş kesimlerinde zarara neden olması kaçınılmazdır. Bu halde işçiler bakımından hayati öneme sahip olan grev hakkı ile kamu yararı çatışmaktadır.

Böyle bir durumda niteliği gereği topluma zarar vermeyecek şekilde uyarlanması mümkün olmayan bu araçların, kamu yararı adına sınırlanması

¹⁰ İş mücadelesinin hangi tür uyuşmazlıklara hasredileceği konusunda, Avrupa Sosyal Şartı'nın "İş uyuşmazlıklarının çözümü için uygun uzlaştırma ve isteğe bağlı hakem sisteminin kurulmasını ve işletilmesini geliştirmeyi" (m.6/3) hükmü çerçevesinde farklı görüşler ortaya çıkmıştır. ILO. Bağımsız Uzmanlar Komitesine göre bunlar "toplu sözleşme görüşmesi ya da bağitlanması sırasında ortaya çıkabilecek uyuşmazlıklardır". Hükümet Komitesi ise, Bağımsız Uzmanlar Komitesinin bu görüşünü aşırı ölçüde kısıtlayıcı bulmuştur. Komite'ye göre m.6/3'te, "toplu pazarlıklara konu olan ya da bu pazarlıklardan ileri gelen tüm iş uyuşmazlıkları" amaçlanmıştır. Parlamenterler Meclisi de Bağımsız Uzmanlar Komitesinin yorumuna katılmamıştır. Varolan bir toplu sözleşmenin uygulanma koşullarına ilişkin bir uyuşmazlık da, yeni bir toplu sözleşme bağitlanmasına ilkin bir uyuşmazlık gibi çözülebilmelidir (bkz. Mesut GÜLMEZ, Toplu Pazarlık ve Grev Hakları ve Türkiye, Avrupa Sosyal Şartı ve Türkiye Kollokyumu'nda sunulan tebliğ, Ankara 1993, s.134-135).

¹¹ Savaş TAŞKENT, Grev Hakkı ve Sorunları, Çalışma Hayatımızın Güncel Sorunları, EYRENCİ-SAĞLAM-TAŞKENT-ULUCAN Ortak Yayını, İstanbul 1987, s.213.

¹² Ünal NARMANLIOĞLU, İş Hukuku II Toplu İş İlişkileri, İzmir 2001, s.522-527.

kaçınılmazdır. Ancak hemen belirtmek gerekir ki genel olarak bütün grevler, her zaman için toplum üzerinde, uygulandığı işe göre değişen bazı olumsuzluklar doğurmakla birlikte, sınırlanması gereken grev ve lokavtlar, kamu yararın ağır derecede zedelendiği durumlardır. Burada grev hakkı ile kamu yararının, orantılı olarak dengelenmesi gerekir. Çünkü kamu düzeninin olumsuz etkilendiği her ihtimalde grev yasaklamaz. Önemli olan, grevin işçilere sağlayacağı menfaatler ile bunun uygulanmasının toplum üzerinde doğuracağı zararlar kıyaslandığında, kamu yararının ağır basması gerekir.

ILO. Sendikal Özgürlük Komitesi (SÖK.), ulusal kanuni düzenlemelerin grev hakkına getirdiği genel ya da geçici nitelik taşıyan kısıtlamalar ile özellikle temel hizmetler ve kamu görevi için öngördükleri yasak ya da sınırlamalardan ve güvenlik amacıyla koydukları kısıtlamalardan hangilerinin sendika özgürlüğü ile bağdaştığı ve dolayısıyla uygun bulunduğunu, hangilerinin de bu ilkelere aykırılığı nedeniyle kabul edilebilir nitelik taşımadığını kararlarında ortaya koymuştur. Komite, genel nitelikte grev kısıtlamalarına ilkece karşı çıkmakta, bunları ancak belirli durumlarda onaylamaktadır. Örneğin bir kararında, iş uyuşmazlıklarını çözmek amacıyla grev hakkı yerine zorunlu hakem yönteminin kanun ile dayatılmasını, yalnızca "dar anlamda temel hizmetler" için haklı görmüştür¹³.

SÖK.'nin grev hakkının yasaklanmasına olanak verilen dar anlamda temel hizmet kavramı için verdiği tanım giderek daralmıştır. SÖK., Uzmanlar Komisyonunun temel hizmetlere ilişkin tanımını gözden geçirdiği 1983 yılından beri, Komisyonun 1983 toplu incelemesinde verdiği tanımla uyuşan ve ona koşut olan şu tanımı benimsemiştir: Kesintiye uğraması halkın tümü ya da bir bölümü için kişinin yaşamını, güvenliğini ya da sağlığını tehlikeye koyabilecek hizmetler¹⁴. SÖK., temel hizmetler kavramının dar anlamda tanımını vermekle yetinmemiş, bunların genişletilmesi konusunda kanun koyucuya ya da hükümete bir serbestlik ya da yetki tanınmasına da karşı çıkmıştır.

SÖK.'nin incelediği somut yakınma olaylarıyla sınırlı olmak üzere çeşitli kararlarında saptadığı dar anlamda temel hizmet tanımı kapsamına girmeyen ve dolayısıyla grev yasağına konu olmaması gereken hizmetler şunlardır: Tüm ulaşım hizmetleri, bankalar, tarımsal etkinlikler, demir çelik sektörü ve madencilik sektörünün tümü, petrol kurumları, öğretim hizmetleri, besin maddeleri sağlanması ve dağıtımı, genel olarak limanlardaki çalışmalar, hava taşıtlarını onarım çalışmaları¹⁵. Bunlara karşılık hastane hizmetleri ve *su sağlama hizmetleri* temel hizmet olarak görülmüştür.

¹³ Mesut GÜLMEZ, Sendikal Hakların Uluslararası Kuralları ve Türkiye (UÇÖ/ILO Sözleşme ve İlkeleri), Ankara 1988, s.235-236.

¹⁴ GÜLMEZ, Uluslararası Kurallar, s.237.

¹⁵ GÜLMEZ, Uluslararası Kurallar, s.239-240.

Bu nitelikteki işlerin belirlenmesinde her zaman ve her toplum için geçerli olacak somut kıstasların ortaya konulması mümkün değildir. Dikkat edilmesi gereken nokta, yasaklanacak işte uygulanacak her grev yönünden objektif olarak yukarıda belirtilen tehlikenin ortaya çıkmasının kesin ya da kesine yakın olmasıdır. Hiç kuşkusuz böyle haller, çoğunlukla toplum için kesintisiz olarak sürdürülmesi şart olan temel hizmetler bakımından şart olacaktır. Grev hakkı ile kamu yararı arasındaki denge, grev hakkına ilişkin sınırlamalara yer verirken belirli kıstaslar dahilinde ve kesin çizgilerle hareket edilmesi ile sağlanacaktır. Çünkü söz konusu hakkın Anayasada tanınmış olması ve özellikle de işçiler bakımından taşıdığı anlam, onun yoruma açık olacak şekilde sınırlanmasına engeldir.

Önemli farklılıklara rağmen bir çok ülkede, bir sınırlama olarak grev yasaklarına, kamu yararına dönük olarak, bu hakla ilgisi olmayan üçüncü kişilerin Anayasadan, kanunlardan ve sözleşmelerden doğan daha üstün haklarını korumak için yer verilmektedir¹⁶ Bu sınırlamalardan en tipik olanı, grev hakkının yukarıda belirtilen nitelikteki işlerde geçici ya da sürekli olarak yasaklanmasıdır. Konumuz olan sürekli grev yasaklarında işin niteliği veya işyerinin özelliği nedeniyle genel nitelikte bir yasak hükmüne tabi olma söz konusu olduğu için, hiçbir biçimde grev kararı alınması dahi mümkün değildir¹⁷. Böyle kesin bir yasaklamaya, ancak kapsamındaki işin-işyerinin toplumun kesintisiz olarak sağlanması gereken temel ihtiyaçlarını doğrudan ve sürekli olarak ilgilendiriyor olması halinde yer verilmesi uygun görülebilir.

Grev hakkına açıkça yer veren Avrupa Sosyal Şartının 31. maddesinde, Şartın birinci bölümde getirilen hak ve ilkelerin "... ancak demokratik bir toplumda başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması ya da kamu yararı, ulusal güvenlik, kamu sağlığı ya da genel ahlakın korunması ..." amacıyla kanuni sınırlamalar getirilebileceği kabul edilmiştir. Aynı husus Şartın ekinde grev hakkı bakımından ayrıca teyid edilmiştir¹⁸. Burada sayılan kıstasların hepsi, her zaman için bir işin-işyerinin sürekli olarak grev yasağı kapsamında olmasını haklı kılmaz. Kesin yasaklar, grevin her uygulanışında istisnasız olarak yukarıda sayılan ilkelerden birini ihlal ettiği ve özellikle de topluma kesintisiz olarak sağlanması gereken temel ihtiyaçları sekteye uğrattığı işler bakımından yerinde olabilir. Söz konusu işin niteliği, istisnasız uygulanacak her grev yönünden aynı olumsuz sonucu doğuracak biçimde olmalıdır. Yoksa bozma ihtimali, böyle bir yasak bakımından yeterli sayılamaz.

¹⁶ Murat DEMİRCİOĞLU, Türk İş Hukukunda Grev Hakkına İdari Tasarruflarla Müdahale, İş Hukuku Dergisi, Nisan-Haziran 1991, C.1, S.2, s.178. Yasaklamalarla ilgili olarak değişik ülkelerden örnekler için bkz. Murteza AYDEMİR, Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Grev Hakkı ve Lokavtın Sınırları, İstanbul 2001, s.133.

¹⁷ Kemal OĞUZMAN, Hukuki Yönden İşçi-İşveren İlişkileri, C.1, 4.Bası, İstanbul 1987, s.187.

¹⁸ Öner EYRENCİ, Avrupa Sosyal Şartı Karşısında Türk Mevzuatı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 1988-1990, C.53, S.1-4, s.231.

Grev hakkına ilişkin kesin yasaklardan başka, grev ve lokavt kararı alınmasına engel olmamakla birlikte, grev uygulandığı zaman kapsamındaki işyerinin veya dönemin somut şartlarından kaynaklı olarak toplumun yaşamını, sağlığını ya da kişi güvenliğini tehlikeye sokan grevin uygulanması, değişik yollar ile engellenebilecektir. Örneğin 2822 sayılı Kanun sistemi bakımından karar verilen ya da uygulanmakta olan grev ve lokavt genel sağlığı veya milli güvenliği bozucu nitelikte olduğu takdirde, Bakanlar Kurulu tarafından ertelenebilecektir. Hukukumuzda ertelemenin, sonuçları itibarıyla grev yasaklarından farkı yoktur (m.33-34)¹⁹. Benzer bir grev ve lokavt engeli ise, grevin ve lokavtın iyi niyet kurallarına aykırı tarzda, toplum zararına ve milli serveti tahrip edecek şekilde uygulandığı hallerde mahkeme kararı ile durdurulabilmesidir (m.47)²⁰.

2. 2822 Sayılı Kanunun Yasaklama Tarzı

Kanun koyucu Anayasadaki hükme uygun olarak 2822 sayılı Kanunda, grevin sürekli olarak yasak olduğu işleri (m.29) ve yerleri (m.30) belirlemiştir. Ancak bu düzenlemelerde grev yasakları belirlenirken, yukarıda açıklanan "kesintiye uğraması halkın tümü ya da bir bölümü için kişinin yaşamını, güvenliğini ya da sağlığını tehlikeye koyabilecek hizmetler" ölçütüne uygun hareket edildiği söylenebilir. Çünkü bu işlerden bazıları, devamlılığı kamu yararı bakımından olmazsa olmaz nitelikte temel işlerden olmadığı gibi, grev hakkının yasaklanmasını genel sağlık veya kişi güvenliği bakımından haklı gösterecek bir gerekçe bulmak zordur²¹.

Kanunun 29 ve 30. maddelerindeki yasaklar, 2822 sayılı Kanunda 27.5.1988 tarihli ve 3451 sayılı Kanun ile kısmen daraltılmış (Bu Kanun ile kömür ve temizlik işleri yasak kapsamından çıkarılmış, ancak termik santralleri besleyen linyit üretimi ve üretimi nafta veya tabii gazdan başlayan petrokimya işleri yeni yasaklar olarak düzenlenmiştir) ise de²², mevcut yasaklardan bazıları haklı olarak eleştirilmektedir²³. Bu noktada akla ilk gelenler, banka hizmetlerindeki ve petro-

¹⁹ Erteleme hakkında bkz. DEMİRCİOĞLU, İdari Müdahale, s.

²⁰ Bu düzenleme hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Murat DEMİRCİOĞLU, Yasal Greve Yargısal Müdahale, Münir EKONOMİ 60. Yaş Günü Armağanı, Ankara 1993, s.331 vd.

²¹ Devrim ULUCAN, Grev Yasakları, İş ve Hukuk, Ağustos 1991, Yıl 26, S.217, s.31; TAŞKENT, s.227-228; EYRENCİ, s.231.

²² Münir EKONOMİ, 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanununda 3451 Sayılı Kanun İle Yapılan Değişiklikler, Kamu-İş, Ocak1989, C.1, S.7, s.9; Mehmet KOCAOĞLU, 2821 ve 2822 Sayılı Kanunlarda Yapılan Son Değişiklikler Toplu İş İlişkilerindeki Sosyal Yanların Özlemlerini Tatmin Edebildi mi?, TÜHİS, C.11, S.6, s.16.

²³ Metin KUTAL, 2822 Sayılı Yasada Grev ve Lokavt Yasakları, İktisat ve Maliye, C.31, S.3, Temmuz 1984, s.182; Kemal OĞUZMAN, 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanununda Yapılması Gereken Değişiklikler, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Türk Milli Komitesi 15. Yıl Armağanı, İstanbul 1991, s.148-149; OĞUZMAN, İşçi-İşveren ilişkileri, s.188-190; Kenan TUNÇOMAĞ, İş Hukukunun Esasları, İstanbul 1988, s.490-493.

kimya işlerindeki yasaklardır. ILO. SÖK., 10 Kasım 1988 tarihli 260. raporunda Kanunda yapılan değişikliği değerlendirmiştir. Komite bu raporunda, Uzmanlar Komisyonunun grev hakkının sınırlandırılmasıyla ilgili şu yorumu anımsatmıştır: "Kamu yönetiminde (görevinde) ya da -ister kamusal, ister yarı kamusal, isterse (özel) nitelikli olsun- temel hizmetlerde grev hakkının sınırlanabileceği hatta yasaklanabileceği ilkesi, yasal düzenlemenin kamu yönetiminin ya da temel hizmetlerin aşırı (gereğinden çok) geniş bir tanımına bağlı kalması durumunda tüm anlamını yitirir. Yasaklamanın kamu gücünün organları olarak hareket eden memurlarla ya da aksaması, halkın tümü ya da bir bölümü için kişinin yaşamını, güvenliğini ya da sağlığını tehlikeye sokacak hizmetlerle sınırlı tutulması gerekir"²⁴. SÖK., belirtilen çerçevede yapılan değişikliklerin yetersiz olduğu görüşünü dile getirmiştir.

2003 yılında üç kişilik Bilim Komisyonu tarafından hazırlanan 2822 sayılı Kanunda değişikliğe ilişkin Taslakta, termik santrallerini besleyen linyit üretiminin, üretimi nafta veya tabii gazdan başlayan petrokimya işlerinin, noterlik hizmetlerinin, bankacılık ve kamu kuruluşlarınca yürütülen şehir içi deniz, kara ve demiryolu ve diğer raylı toplu yolcu ulaştırma hizmetlerinin yasak kapsamından çıkarılması öngörülmüştür (Taslak, m.12).

C. Grev Yasağının Kapsamının Belirlenmesi ve Özellikle Su İşleri

1. Grev Yasaklarının Kapsamının Belirlenmesinde Kıstas

2822 sayılı Kanundaki grev yasaklarına ilişkin incelememiz bakımından önemli olan asıl konu ise, bazı yasakların sınırlarının kesin bir biçimde çizilmemiş olmasıdır. Örneğin konumuz olan su işleri.

Kanunun 29 ve 30. maddelerinde grevin yasak olduğu işler ve yerler, tüketici biçimde sayılmıştır. Kanunun belirlediği bu işlerde ve yerlerde grev kesin olarak yasaklandığı için, bu işyerlerindeki toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde ortaya çıkacak uyuşmazlıklar, Anayasa uyarınca Yüksek Hakem Kurulunca çözümlenecektir (Anayasa, m.54/5, 2822 sayılı Kanun, m.32). Bu nedenle Kanunda sayılan grev yasağı bulunan yerlere ve işlere, bir idari karar veya yargı kararı ile yenilerinin eklenmesi hukuken mümkün değildir. Açıkçası bir kanun olmaksızın, idari bir karar veya yargı kararı ile, kanunca belirlenmiş olan grev yasakları dışında, yorum yolu ile yasak kapsamına girmeyen işyerlerinde grev yasağı getirmek, Anayasaya aykırılık oluşturur²⁵. Çünkü söz konusu yasakların kaldırılması veya bunlara

²⁴ Mesut GÜLMEZ, ILO ve Sendikal Yasalardaki Değişiklikler, Mülkiyeliler Birliği Dergisi, Haziran1989, S.108, s.39.

²⁵ Ferit Hakkı SAYMEN ve Münir EKONOMİ, Türk İş Hukuku Dersleri, Teksir, İstanbul 1967, s.261; Devrim ULUCAN, İşletme Sözleşmesinin Kapsamının Grev-Lokavt Yasağına Giren/Girmeyen İşyerleri Ayırımı Yapılarak Belirlenmesi, İHU, TSGLK. 29, No.1; NARMANLIOĞLU, s.593.

Kamu-İş; C:7, S: 3/2004

yenilerinin eklenmesi, yine ancak bir kanun ile olabilir. Diğer yandan öğretide haklı olarak belirtildiği gibi, kanun ile getirilen yasakların miktarı ve kapsamı toplu iş sözleşmesi özerkliği sistemini işlemez hale getirmesi halinde, Anayasaya aykırılık söz konusu olabilecektir²⁶.

Grev hakkının yasaklanabileceği temel hizmetlerin, aksaması ile nüfusun bir bölümünün veya tümünün yaşamını, sağlığını ya da kişisel güvenliğini tehlikeye sokabilecek hizmet ve faaliyetler olduğunu belirttik. İşte Kanundaki kapsamı ve sınırları kesin olarak belirlenmeden getirilen yasakların yorumunda, aynı ilke dikkate alınmalıdır. Bu noktada grev hakkının esas olduğu ve bunun sınırlanmasının istisna olduğu bilinci ile, söz konusu işin bir temel hizmet olarak toplum sağlığını veya kişi güvenliğini ilgilendirdiği ölçüde yasak kapsamında kabul edilmesi gerekir. Diğer bir nokta, belirtilen tehlikenin uygulanacak her grev yönünden istisnasız söz konusu olması gerekir. Belirli bir döneme özgü olarak ortaya çıkabilecek tehlike, bu hakkın sürekli olarak yasaklanmasını haklı kılmaz.

Yasak olarak sayılan çok yönlü bir işin tüm aşamaları kanunda açıkça belirlenmedikçe yasak kapsamında değerlendirilmemeli, yasaklamayı haklı kılacak kamuyu doğrudan ilgilendiren kısımlarının yasak kapsamında kaldığı kabul edilmelidir.

2- Grev Yasağı Olarak Su İşlerinin Kapsamı

Grevin yasak olduğu işlerin sayıldığı 29. maddede, temel bir hizmet olarak su işlerine yer verilmiştir. İnsan hayatı bakımından olmazsa olmaz bir maddeye ilişkin işlerde grevin yasaklanması, bu konuda akla gelecek ilk işlerdir.

Hiç kuşkusuz genel olarak "su işleri"nden bahsedildiği zaman ilk planda akla, insanların kişisel ihtiyaçlarının (beslenme, temizlenme) karşılandığı su hizmeti akla gelmektedir. Ancak su işleri bununla sınırlı değildir. Gerçekten enerji üretiminde, tarım alanlarının sulanmasında, sanayide ve daha bir çok alanda su ile ilgili işler yapılmaktadır. Bu bakımdan grev yasağı kapsamındaki su işlerinin sınırının kesin olarak çizilmesi, grev hakkının hukuka aykırı olarak sınırlanmasının önlenmesi bakımından şarttır.

Özellikle inceleme konusu karardaki karşı oy yazısının sağlıklı biçimde değerlendirilebilmesi için bir noktanın altını önemle çizmek isteriz: Grev yasağı olarak su işlerinin de sayıldığı m.29/3 hükmü aynen şöyledir. "Su, elektrik, havagazı, termik santrallerini besleyen linyit üretimi, tabii gaz ve petrol sondajı,

---

²⁶ ULUCAN, agi.

üretimi, tasfiyesi, dağıtımı, üretimi nafta veya tabii gazdan başlayan petrokimya işlerinde". Düzenlemenin içeriğinden anlaşılacağı üzere belirtilen sondaj, üretim, tasfiye ve dağıtım aşamaları sadece tabii gaz ve petrol işleri bakımından belirlenmiştir. Çünkü hemen bu yasaktan önce "linyit üretimi"nden söz edilmiştir.

Yukarıda ortaya konulduğu çerçevede grev yasağı olarak su işlerinin kapsamının, toplumun sağlığı veya kişi güvenliğini doğrudan ilgilendiren ve bu nedenle "kesintiye uğraması halkın tümü ya da bir bölümü için kişinin yaşamını, güvenliğini ya da sağlığını tehlikeye koyabilecek hizmetler" kavramı bağlamında belirlenmesi gerekir. Su insanlık bakımından bir çok yönü ile temel bir madde olmakla birlikte, kullanıldığı bütün işler temel hizmet olarak değerlendirilemez. Bu çerçevede beslenme, kişisel temizlik gibi hizmetlerin sağlanması için görülen su işleri, kuşkusuz grev yasağı kapsamındadır. Örneğin şehir şebekesine suyun sağlanması hizmeti böyledir. Zaten SÖK. Temel hizmet olarak "su sağlama" işlerinden söz etmektedir. Aynı şekilde su ile elektrik üretiminin yapıldığı hidroelektrik santralleri de yasak kapsamındadır. Çünkü elektrik üretimi kesintisiz olması gereken bir hizmettir.

Bunların karşısında sanayiye doğrudan su sağlayan işyerlerinde görülen iş temel hizmet olarak değerlendirilemez. Keza tarım alanlarına su sağlanması da temel hizmet olarak değerlendirilemez. SÖK. Kararlarına göre tarımsal etkinlikler temel hizmet değildir. Bunların kesintisiz sağlanması olmazsa olmaz değildir.

Temel hizmet olarak değerlendirmedığımız su işleri, gerçekten somut işyerlerinden ya da dönemden kaynaklı olarak kamu için önemli olabilir. Ancak bu durum, bu işlerde grevin sürekli olarak yasaklanmasına imkan vermez. Bir ihtimale dayalı olarak grevin sürekli yasaklanması, Anayasa ile bağdaşmaz. Grev, geçici bir olgudur. İşçiler amaçlarına ulaşmakla, işlerine dönerler. Onun Anayasal bir hak olması, kamunun bu süre zarfında katlanmasını gerektirir.

Asıl belirtmek istediğimiz, 2822 sayılı Kanun sisteminde grevin istisnai olarak toplumu ciddi bir biçimde tehdit eder nitelik aldığı hallerde, grevin uygulanmasının engellenebildiği başkaca yollar daha vardır. Grevin geçici olarak yasaklanması, Bakanlar Kurulu tarafından ertelenmesi ve mahkeme kararı ile durdurulabilmesi bu çerçevede değerlendirilebilir. Örneğin genel sağlık bakımından büyük öneme sahip tarım ürünlerinin (mesela ilaç üretiminde kullanılan bir bitki) yetiştirildiği bir alana su sağlayan bir işyeri grev yasağı kapsamında olmamakla birlikte, böyle bir işyerinde uygulanacak grev Bakanlar Kurulu kararı ile ertelenebilir.

Hemen burada belirtmek isteriz ki, kararda yerel mahkemenin belirttiği ilgili işyerinin halkın sağlığını yakından ilgilendirmesi nedeniyle yasak kapsamında olduğu görüşü hatalıdır. Bu gerekçeye karşı denilebilir ki, böyle bir işyerinde

Kamu-İş; C:7, S: 3/2004

uygulanacak grev halkın sağlığını tehdit eder bir nitelikte olduğu takdirde, bu grev Bakanlar Kurulu kararı ile ertelenebileceği gibi, "iyi niyet kurallarına aykırı tarzda, toplum zararına" grev uygulanamayacağından mahkeme kararı ile de durdurulabilecektir (m.47).

Kanunda sadece "su işleri"nden bahsedilmesinin, 2822 sayılı Kanunun kabul edildiği dönemde bu işlerin kamu kesimince görülüyor olmasından kaynaklandığını düşünüyoruz. Ancak günümüzde kamunun yanında özel sektörün de su ile ilgili bir çok işi yürütüyor olması karşısında, yasağın kapsamının anılan biçimde belirlenmesi gerekir.

Grev yasağı olarak su işlerinin kapsamına ilişkin olarak açıklamak istediğimiz son konu, kanalizasyon işlerinin su işi olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğidir. Kanalizasyon işinin temel işlevi, su sağlamanın aksine atık suyun tahliye edilmesidir. Yerel mahkemenin, ilgili işyerinin dolaylı olarak su işi ilgili olduğu görüşü, grev yasağı kurumu ile bağdaşmaz. Mahkemenin böyle bir yorum yapması, yukarıda anılan nedenlerle Anayasaya aykırıdır. Açıkçası mahkeme, yorum yolu ile yeni bir yasak kabul etmiş olmaktadır.

Gerçekten Yargıtay'ın 1990 tarihli kararında belirttiği kanalizasyon işinin su işi olarak değerlendirilemeyeceği görüşü yerindedir. Karara konu olan kanalizasyon sistemine bağlı olan atık su arıtma işyerinin de, kanalizasyon işi olarak değerlendirilmesi gerekir. Bu işyerinde yapılan arıtma işinde, atık suyun tahliyesinde (kanalizasyon işinde) bir aşama olarak kirli suyun çevreye zararsız hale getirilmesi söz konusudur. Bu yönü ile kanalizasyon işleri, temizlik işi olarak kabul edilse dahi, gene Yargıtay'ın 1990 tarihli kararında belirttiği gibi temizlik işleri grev yasağı kapsamından çıkarıldığı için bu işlerde yasak söz konusu olmayacaktır. Kısacağı kanalizasyon işi, konusu su ile ilgili olsa da grev yasağı olarak bir su işi olarak değerlendirilemez. Grev yasakları arasında kanalizasyon işleri ayrıca sayılmadığı için, ki böyle bir durum grev yasağı kurumunun amacına ters düşecektir, Yargıtay'ın ilgili işyerinin grev yasağı kapsamında olmadığı şeklindeki görüşü doğrudur.

IV. Karşı Oy Yazısının Değerlendirilmesi

Karşı oy sahibi üye, yazısının ilk bölümünde bir genelleme yapmakta ve grev yasağına ilişkin kanun hükmünde genel olarak su işlerinden söz edildiği, yapılan su işinin içme veya sulama suyu üretimi, tasfiyesi veya dağıtımı olması gerektiğinin belirtilmediğinden bahisle her türlü su işinin yasak kapsamında olduğunu belirtmektedir. Grev hakkının özünü ağır derecede yaralayan böyle bir yorum, hiçbir biçimde kabul edilemez. Bu görüş hakkında, yukarıda ortaya konulan gerekçelere atıf yapmakla yetiniyoruz.

Karşı oy yazısı ile ilgili üzerinde durulması gereken esas nokta, son kısmıdır. Üye, dosya kapsamından ilgili tesiste ne gibi işlerin yapıldığının belli olmadığı, gerçekten burada atık suyun temizlenerek arazi sulamasına tahsisi gibi bir işin yapıldığı ihtimalde yapılan iş kanalizasyon işi olmayıp, kirli-ham suyun arıtılıp, tasfiyesi ve temizlenmesi olduğu, bu çerçevede yapılan tüm işlemlerin su işi olarak kabul edilmesi gerektiği ve belirtilen nedenle yerel mahkeme ilgili tesisin özelliklerini araştırıp, yapılan işin kanalizasyon veya atık sudan faydalanma işlemi olup olmadığını tespit etmediği için, kararın bozulması gerektiğini ifade etmiştir. Bu görüşe birkaç yönden eleştiri yöneltilebilir.

Bir kere kanalizasyon sisteminin bir parçası olan atık su arıtma tesisinin, ondan ayrı düşünerek grev yasağına sokmak, kanalizasyon işlerinde de grev yasağının kabulü anlamına gelir. Böyle bir yorumun grev yasaklarının ancak kanun ile getirilebileceği Anayasal ilkesine aykırı olacağı açıktır.

İkincisi, grev yasakları kesindir. Bir ihtimale dayanılarak grev hakkının sürekli olarak yasaklanması, grev yasağı kurumunun işlevine ters düşer. Bu bakımdan üyenin, yerel mahkemece kanalizasyon sistemine bağlı işyerindeki işin içeriğinin araştırılmadığı gerekçesiyle bozulması gerektiği görüşü hatalıdır. İlgili işyeri kanalizasyon sistemine bağlı ve bu işin tamamlayıcısı bir unsur olduğundan, aksi düşünülemez.

Son olarak, gerçekten karşı oy yazısında belirtilen ihtimalin gerçek olduğunu kabul etsek dahi, yukarıda da belirtildiği gibi tarım arazisinin sulanması işi, toplum sağlığı veya kişi güvenliği bakımından kesintisiz olması gereken temel bir hizmet olmadığından, sürekli yasak kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir. Böyle bir işyerinde grev uygulanmasından dolayı zarar gören tarım ürünleri, toplum sağlığını doğrudan ilgilendirdiği ve somut olarak da böyle bir olumsuz sonucun ortaya çıktığı halde, erteleme ya da mahkeme kararı ile durdurulması her zaman mümkün olacaktır.

Kısacası karşı oy yazan üyenin yorum tarzı, Anayasa kurallarının yorumunda geçerli olan "in dubio pro libertate" (kuşku halinde temel hak ve özgürlük yararına yorum yapılır" ilkesine ters düşmektedir. Asıl olan Anayasada güvence altına alınan bir temel hak veya özgürlüğün en elverişli biçimde kullanılmasıdır. İstisna olan hak ve özgürlüğün sınırlanmasıdır. Bu nedenle de Anayasal bir hakkın uygulanmasında yorum gereken durumlarda dar yoruma gitmek, temel hak ve özgürlük aleyhine sınırlamayı genişletecek yorumdan kaçınmak zorunludur²⁷.

---

²⁷ ULUCAN, agi.

V. Sonuç

2822 sayılı Kanun sisteminde öngörülen grev yasakları, uluslararası normlar çerçevesinde değerlendirildiğinde çok kapsamlıdır. Diğer yandan bu yasakların çoğu, kesintiye uğraması halkın tümü ya da bir bölümü için kişinin yaşamını, güvenliğini ya da sağlığını tehlikeye koyabilecek hizmetler değildir. Bu bakımdan 2822 sayılı Kanunda değişikliğe ilişkin Taslaktaki hükmün yeterli olduğu söylenebilir. Gerçekten bir kanun değişikliğine gidildiği takdirde, mevcut yasakların bir çoğunun kaldırılması yerinde olacaktır.

Kanunda bir değişikliğe kadar ise, su işleri gibi içeriği tam olarak belirli olmayan yasakların, amacına uygun olarak dar yorumlanması gerekir. Böylelikle zaten usule ilişkin bir çok ayrıntılı hükümlerle kullanılması adeta imkansız hale getirilmiş grev hakkı, toplu iş sözleşmesi özerkliği düzeni bakımından etkin bir biçimde işlevini sağlayabilecektir.